

УДК 631.155:332.021.8

Гоголь Т.В., к.е.н., доцент КПНУ імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКИМИ ТЕРИТОРІЯМИ

Проаналізовано основні проблеми ринкової трансформації механізму регулювання аграрного виробництва, та визначено засади взаємодії державних інструментів і ринкового механізму щодо сталого відтворення галузі.

Ключові слова: *господарський механізм, державна підтримка.*

Сучасний етап розвитку національної й світової економіки характеризується значною невизначеністю, зумовленою впливом сукупності дестабілізуючих чинників, у тому числі значними коливаннями курсів валют, розширенням ЄС тощо. Чим далі буде затягуватись процес надання системних ознак державному регулюванню аграрного виробництва, тим глибшими будуть суперечності перехідного періоду, для усунення яких з кожним роком потрібно все більше ресурсів національної економіки.

Загальні риси економіки перехідного періоду, що характеризують специфіку її суперечностей, вже висвітлено в науковій літературі. Зокрема, в Економічній енциклопедії, виданій у 2002 р., суперечність перехідного етапу економіки пояснюється переходом від одного стану втручання держави в економіку до іншого. При цьому називаються лібералізаційний, стабілізаційний та інвестиційний етапи [1]. В. Нестеренко і С. Гасанов досліджують, зокрема, суперечності перехідного періоду притаманні, як окремим економічним явищам, так і процесам на макроекономічному рівні [2]. Ю. Шишков вважає, що поєднання (симбіоз) механізму державного регулювання і ринкового саморегулювання є досить складною системою, підпорядкованою закону заперечення, здатного до саморозвитку й переходу в досконаліші форми через подолання суперечностей, що виникають на кожному якісно новому етапі розвитку і сприяють посиленню ефективності свідомого використання дії економічних законів. При цьому вдосконалюються, пристосовуються до зовнішніх умов і один до одного обидва її вектори — державний і ринковий. У міру ускладнення економічної системи і наростання кількісних і якісних змін у взаємозв'язках її елементів, посилюється необхідність у дедалі більш різноаспектному, адекватному щодо складності системного коригування ринкового механізму [3].

Перелічені та інші дослідження суперечностей перехідної економіки не стосуються безпосередньо проблем аграрного сектору, а тому послужили методологічною базою для розкриття інституційного змісту основної суперечності, що внутрішнє притаманне його ринковій трансформації.

Метою статті є визначення, за допомогою якого конкретного інструментарію механізм державного регулювання аграрного виробництва не руйнував би ринкової мотивації в діяльності підприємств, а гармонізував їх інтереси з інтересами держави та інших суб'єктів аграрного ринку.

На початок періоду реформування механізму роль і значення інститутів плану і ринку, надзвичайно спрощувалися, протиставлялися як фундаментально несумісні. З кількох варіантів вирішення цієї проблеми було обрано найпростіший, а саме, на користь ринкової стихії. Чітко не визначено компетенцію держави, відсутнє адекватне розмежування впливу на аграрне виробництво між нею і дією законів ринкової економіки. Тому і сьогодні як в теоретичному так і в практичному значенні не втратила актуальності тема співвідношення, або балансу інтересів протилежних систем регулювання аграрного виробництва.

Проте включно до 2000 р., з огляду на незадовільний фінансово-економічний стан більшості підприємств сільського господарства, спеціальними рішеннями Уряду продовжувалась практика регулювання базових умов постачання для потреб села пально-мастильних матеріалів, запасних частин, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, концентрованих кормів та інших матеріальних ресурсів. З метою задоволення потреб сільськогосподарського виробництва держава надавала бюджетні позички, аванси, товарні кредити, податкові, митно-тарифні та інші пільги підприємцям, які поставляли матеріально-технічні ресурси за обумовленими цінами у визначені угодами терміни. Такі вимушені засоби державної регуляторної політики, по-перше, гальмували становлення інститутів ринкової економіки, по-друге, не сприяли досягненню поставленої мети — зупинення трансформаційного спаду виробництва аграрної продукції, по-третє, відстрочували структурні зміни в галузі та усунення наявних диспропорцій.

На зміну інструментам господарського механізму, неприйнятних для формування конкурентно-ринкового середовища (державний контракт, державне замовлення, бюджетне кредитування, в тому числі товарне, бюджетні дотації та субсидії сільськогосподарським товаровиробникам, адміністративні обмеження на міжрегіональний рух продукції тощо), були застосовані механізми бюджетної підтримки підприємств, які більше притаманні економіці перехідного стану. Це, зокрема, фіксований сільськогосподарський податок, спрямування коштів ПДВ для виплати дотацій товаровиробникам за продані ними переробним

підприємствам молоко та м'ясо в живій вазі, спрямування коштів ПДВ для виплати дотацій товаровиробникам, які повинні вноситись ними до бюджету, за реалізовану тваринницьку продукцію, вироблену на власних переробних потужностях, доплати за проданий для забою переробним підприємствам і заготівельним організаціям молодняк великої рогатої худоби підвищених вагових кондицій, використання ПДВ з продажу товарів (робіт, послуг) власного виробництва, за винятком підакцизних товарів, на купівлю матеріально-технічних ресурсів виробничого призначення, придбання техніки на умовах фінансового лізингу, часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами комерційних банків та інші.

Проте перелічені важелі державного регулювання аграрного виробництва виправдані лише для економіки перехідного періоду, а з наданням Україні статусу держави з ринковою економікою та набуттям членства в СОТ вони мають бути переглянуті. При цьому пріоритет має надаватись високопрофесійній підготовці кадрів, науково-дослідницькій роботі, дорадництву, цілісності та самодостатності інфраструктури внутрішнього ринку, продовольчій безпеці, багатофункціональності сільського господарства, боротьбі із шкідниками та захворюваннями, охороні довкілля, раціональному розміщенню виробництва, вирівнюванню основних показників регіонального розвитку і розвитку сільських територій, послугам з маркетингу і просуванню продовольчих товарів на нові ринки, завершенню аграрної реформи з метою забезпечення специфікації прав власності на землю і майно тощо.

Отже, причиною суттєвих розбіжностей задекларованого поєднання державного і ринкового механізмів регулювання аграрного виробництва і гальмівної дії щодо переходу його до переважно ринкових відносин є якість самої економічної політики держави, яка відіграє вирішальну роль у здійсненні ринкових перетворень.

Інтегральним результатом завершення трансформаційних процесів в аграрній економіці країни має стати утворення якісно нової системи державно-регуляторних відносин, здатних до саморегуляції у процесі динамічного подолання основної суперечності трансформаційного етапу.

Список використаних джерел:

1. Економічна енциклопедія: в 3 т. Видавний центр «Академія». — К. — 2002. — Т.3. — С. 524-523.
2. Павловський М.А. Макроекономіка перехідного періоду: Український контекст. — К.: Техніка, 1999. — С. 303.
3. Шишков Ю. Экономическая роль государства в современном мире // Экономист. — 1999. — №1. — С. 25-34.

4. Могильний О.М. Роль і місце держави у становленні та розвитку аграрного ринку // Економіка АПК. — 2003. — №3. — С. 37-43.

Annotation. The basic problems of market transformation of mechanism of adjusting of agrarian production, and certainly principles of cooperation of state instruments and market mechanism, are analysed in relation to the permanent recreation of industry.

Key words: economic mechanism, state support.

УДК 658.114.5

М.А. Міненко, к.е.н., доцент

Національного університету харчових технологій, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕВАГИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Розглянуто теоретичні аспекти створення агропромислових формувань. Обґрунтовано економічні переваги діяльності виробничих об'єднань.

Ключові слова: виробничі об'єднання, інтеграція, агропромислові формування.

Проблема органічного поєднання сільського господарства, переробної, харчової промисловості і торгівлі, створення на основі такої інтеграції професійних (міжпрофесійних) формувань є одним із основних завдань на сучасному етапі розвитку України.

На думку автора, узгодження цілей і завдань, збалансування інтересів всіх учасників об'єднання та визнання такого інтеграційного формування професійним, яке законодавчо має право представляти інтереси галузі та забезпечувати її саморегульованість, дасть можливість зробити якісно новий крок щодо створення умов продуктивної діяльності в аграрній сфері економіки України.

Розвиток ринкових відносин підсилює інтерес до виробництва і реалізації саме кінцевої продукції та до формування відповідних організаційно-виробничих структур, які забезпечуватимуть підготовку сировини, її переробку, випуск і реалізацію готової продукції для кінцевого споживача. Інтегровані організаційно-виробничі структури, до складу яких входять виробники сировини, її переробники, виробники готової продукції та реалізатори готової